

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatus De Conscientia, De Peccatis, De Legibus, De Fide, Spe,
Et Charitate

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

7 Circa quos dispensatio exerceri potest

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76540](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76540)

ex l. si qua poena, ff. de verborum signific. Posteriorem partem conclusionis, scilicet causa intercedente, posse iudicem poenam à lege statutam remittere, vel minuere, & aliquando augere, docet innumeros referens Farinac. in *praxi* *quæst.* 17. n. 7. Menoch. lib. 1. *quæst.* 96. n. 14. & *segg.* Basilius de Leon lib. 8. de *matrim.* cap. 7. n. 6. Iulius Clarus *quæst.* 85. *vers.* ulterius *quæro*, & colligitur aperte ex l. *est superior*, vbi glossa, & Doctores, C. ex quibus *causis*, l. *hodie*, ff. de *pen. l. quid ergo*, §. *poena grauior*, ff. de *his qui notantur infam.* cap. *quoniam frequenter*, §. *fin.* vt *l. re non constet*, cap. *at si clerici*, §. *de adulteris*, de *iud.* & alibi sæpè. Rationem subdit præ omnibus Farin. quia delicta diuersis circumstantiis, & qualitatibus perpetrantur, pro quarum diuersitate aliquando sunt excusabiliora, aliquando grauiora. Expediebat ergo iudici pro grauitate, vel leuitate delicti poenam temperare, vel augere, siquidem à lege temperari, vel restringi non potuit. Neque inde fit (inquit Farinac.) iudicem esse benigniorem legem, nec contra legem venire, vel ab eius dispositione recedere, sed potius legem seruare, quæ ita vult, atque disponit non solum in præallegatis iuribus, sed etiam in genere per illam regulam, quod poena est commentanda delicto, l. *sanctus*, C. de *penis*, sicut dignum de homicid. c. vt clericorum, de *vita*, & honestate clericæ.

5 Huius conclusionis varias limitationes adducit Farinacius *supradict.* *quæst.* 17. per totam, qui omnino videndus est. Tres tamen sunt præcipuè. Prima, vt procedat in maioribus magistratibus, secus in minoribus, qui etiam ex causa non possunt ordinari poenas alterare, nisi vel consulto Principe, vel nisi causa cohereat delicto, sic Farinac. n. 67. Menochius lib. 1. de *arbitr.* q. 96. n. 18. Iulius Clarus q. 85. sub *vers.* *ulterius quæro*. Secunda limitatio, vt procedat, nisi statutum expresse prohiberet iudici ne poenam alteraret, vt in *inquisitionis*, de *accusat.* in *princ.* & alibi sæpè, tunc nequit contra legem facere, aliàs frustra est prohibitio, sic Farinac. *num.* 68. 69. & 70. Tertia limitatio est in penis parti applicandis. Exemplum est in statuto mandante vulneratam puniri poena ducenorum, quorum centum fisco, alia verò centum vulnerato applicentur, non poterit isto casu poenam debitam vulnerato remittere, vel minuere, sic Farinac. n. 61. Menochius *dict.* q. 96. n. 1. & 2. vbi Menochius ampliat doctrinam ad ipsummet Principem, qui si de plenitudine suæ potestatis hanc poenam remitteret, teneretur de suo proprio supplere, aliàs peccatum mortaliter, cui consentit Grammat. *conf.* 34. n. 2. Dominicus *Soto* lib. 4. de *iustit.* *quæst.* 5. *art.* 4. quod intelligendum est, quando sine causa remitteret, nam causa iustificans, scilicet publicæ utilitatis, & bono pacis, optime poterit poenam hanc delinquentibus remittere, vt optime relatis aliis, docet Farinacius lib. 1. *praxi*, tit. 1. q. 6. à *num.* 22.

6 Dico quartò post latam sententiam, & poenam infictam, siue fuerit imposta ad instantiam partis, siue ex officio, attento iure ciuili nullus iudex potest inconsulto Principe poenam impositam minuere, vel augere, aut aliquo modo tollere, quia data sententia functus est officio suo, nec habet vltra quid faciat constare ex *l. mortis*, §. *iste serè* ff. de *penis*, l. *iudex postquam* ff. de *re iudic.* & tradit glossa communiter recepta in *l. quid ergo*, §. *poena grauior*, in *verbo onerasset*, circa *princ.* ff. de *his qui notantur infam.* Couart. *pract.* *quæst.* c. 35. circa *finem*, & lib. 2. *var. resolut.* cap. 9. n. 8. Clarus in *practiis*, §. *fin.* *quæst.* 85. sub *vers.* *ulterius quæro*. Farinacius *quæst.* 17. lib. 1. tit. 3. *num.* 61. Basilius lib. 8. cap. 7. n. 7. At attento iure canonico poterit iudex post latam sententiam poenam minuere, vel aliquo modo in illa dispensare, præcipuè si ex officio in causa processum sit argument. *textus in cap. commissi*, §. *neon*, de *heret.* in 6. & habetur c. *at si clerici*, §. *de adulteris*, de *iudic.* vbi clericum confessum, potest Episcopus peracta poenitentia restituere, tradit Alciat. *ibi* n. 2. Tiraquel. de *penis temperand.* *causa* 53. n. 2. Basilius n. 7. & *segg.* Farinac. n. 61. Man. Rodrig. *regul.* 99. *tom.* 1. q. 24. *art.* 18. & alij apud ipsos.

7 Aduertendum tamen est, hanc potestatem competere Capitulo Sede vacante, & omnibus aliis, qui Episcopali potestate gaudent, quales sunt Prælati religionum, respectu suorum religionum, quia hi nomine Episcopi veniunt intelligendi: & tradit Man. *suprad.* *col.* 1. Sanchez plures referens lib. 8. *disp.* 3. à *num.* 10. *præcipuè* *num.* 12. & 13. & lib. 2. *summa*, cap. 11. *num.* 4. & lib. 4. cap. 38. *num.* 17. Salas de *legib.* *disp.* 8. *sect.* 16.

8 Ex quo fit, si Prælati alicuius religionis ob furrium è monasterio discessum, vel mulieris ibi ingressum, vel fornicationem, aut adulterium ibi, vel foras commissum, condemnent religiosum in priuatione vocis actiue, & passiuæ, & inhabilitate ad omnia honoris officia, poterit, si religiosus resipuerit, cum illo misericorditer dispensare, sic docet expresse Man. Rodrig. *suprad.* Neque obstat, si poena priuationis, & inhabilitatis apposta per sententiam fuerit, etiam lege aliqua statuta ipso facto, & sub verbis perpetuo, omnino, &c. adhuc poterit Prælati dispensare, vt relato Abbate, Decio, & Marfilio docet Eman. Rodrig. *suprad.* q. 24. *art.* 18. *vt. §. secundum argumentum*. Basilius de *matr.* lib. 8. cap. 7. *num.* 18.

9 Limitanda tamen est hæc quarta conclusio. Primò, vt intelligatur posse Prælatum dispensare cum clerico verbaliter deposito ob adulterium, &c. si poenitentiam egerit, quia ita cauetur in illo cap. *at si clerici*. Nam antequam clericus per aliquot dies poeniteat, non videtur causa adesse dispensationis, nisi fortè à populo exposculetur dispensatio, quia tunc videtur necessariò concedenda, vt tradit Manuel *illa quæst.* 24. §. *aduerendum*, *fin.* eo quod videatur populo necessarius, vel vtilis talis minister: & vtilitas publica honestatè dispensationem.

10 Secundo limita non posse Prælatum secum dispensare, si fortè ipse per sententiam priuatus officio sit, aut alia poena multatus, quia licet possit cum aliis dispensare, non tamen secum in his, quæ iurisdictionem coactiuam, & sententiam concernunt, vt fit in præsentis, aliàs iniurialis, & frivola esset sententia si ab ipso sententia tolli posset, sic Basilius cap. 7. n. 17. & probat *textus in cap. adeo*, 2. *quæst.* 6. cap. *cum inferior*, 26. de *maior.* & *obed.*

11 Tertiò limita, vt procedat dispensatio absque præiudicio tertij, si enim tertio ius esset quæsitum, non posset ex dispensatione tolli, veluti si pendente accusatione imperiali beneficium clericum in euentu priuationis, vel post condemnationem illius impetrasti, non poterit Episcopus à te beneficium tollere, & dispensatio ad beneficium clericum delinquenti facta de beneficiis obtinendis debet intelligi, non de habitis, & alteri datis, ex *text.* in *cap. quauis*, de *rescript.* in 6. vbi restitutio alicui concessa intelligitur sine præiudicio tertij in iure quæsitio, & ex *l. quod si minor* 25. §. *non semper*, ff. de *minorib.* & tradit Abbas cap. *at si clerici*, n. 18. Decius n. 155. Sahagun *ibi* n. 14. Calderin. *consul.* 12. de *rescript.* quos omnes refert, & sequitur Basilius lib. 6. de *dispensat.* cap. 7. *num.* 13.

12 Quartò limita, vt intelligatur posse Prælatum dispensare in poena pro adulterio, & minoribus criminibus imposita: secus si pro grauiori crimine imponeretur, constat ex *dicto c. at si clerici*, §. *de adulteris*, de *iudic.* *ibi*; De adulteris verò, & aliis criminibus, quæ sunt minora, potest Episcopus cum clericis post peractam poenitentiam dispensare. Vbi glossa ait, cum concedatur de minoribus, de maioribus per consequens denegatur, & cap. *qualis* 25. *distin.* Neque obstat *textus in cap. presbyterum*, 50. *distin.* vbi Episcopus dispensat cum heretico, quod crimen est longe maius adulterio; quia non dispensat nisi simul cum Inquiretore, & ex speciali commissione illi facta, in *c. vt commissi*, §. *neon*, de *heretis.* in 6. Neque etiam obstat *textus in c. si quis presbyter*, eadem *distin.* quia sacrilegium non reputatur ita graue, & republice damnosum, sicut adulterium, vt tradit gloss. in *supradicto cap. at si clerici*. Quocirca iuxta regulam Alexand. 111. in *supradicto cap. at si clerici*, potest Episcopus, & quicumque alius Episcopalem iurisdictionem habens, dispensare in penis debitis adulterio, fornicationi, stupro, & petitorio simplici, & aliis similibus; non tamen poterit in penis ob perituum qualificatum, simoniam, incestum, sodomitiam, assassinatam; quia hæc inter grauissima crimina reputantur, tradit Man. Rodrig. *quæst.* 24. *art.* 18. cum *Couart.* 4. *decret.* 2. *part.* cap. 6. §. 8. à n. 2. Mandol. in *praxi* *signat.* §. *dispensat cum incestuoso*, Salcedo *practi.* *crimin.* cap. 86. In his, inquam, penis poterit dispensare, si adint condiciones requisitæ à *Trid.* *sess.* 24. c. 6. de *reformat.*

13 Dico vltimò pro religiosis specialiter post latam sententiam, & condemnationem factam à iudice ordinario, v. g. à Rectore Conuentus, si velit provincialis dispensare, vel post latam sententiam à provinciali, velit generalis, id efficere non poterit renuente iudice ordinario: colligitur ex *Trid.* *sess.* 14. cap. 1. de *reformat.* vbi suspensum ab ordinario non poterit Metropolitanus, neque alius contra voluntatem ipsius Prælati suspensum promouere. Ratio est, ne auctoritas iudicantis contemnatur à subditis, sic expresse Man. Rodrig. *tom.* 1. *quæst.* *regul.* q. 22. *art.* 8. vbi aduertit, si condemnas finiet officium suum, posse tunc provinciale, aut generale subditum condemnatum à Rectore absolueri, nulla requisita licentia à Rectore moderato, seu ab eo, qui reus condemnauit, quia tunc auctoritas Prælati, qui condemnauit non contemnitur, siquidem iam definit esse Prælati: quæ erat ratio prohibitoris Concilij.

PUNCTVM VII.

Circa quos dispensatio exerceri possit.

VNo verbo respondere possemus, asserentes necessariò circa subditos exercendam esse; cum enim actus sit iurisdictionis, & superioritatem ex parte dispensantis, & subiectionem ex parte dispensati importat. Et hinc oritur ratio dubitandi.

Quinam possint inducere hanc subiectionem; an idem respectu sui ipsius.

An vagi, & forenses respectu superioris illius loci. An suffraganei respectu Metropolitanæ.

An religiosi respectu sui Episcopi.
De his ergo sigillatim est dicendum.

§. I.

Quilibet superior secum dispensare potest.

- 1 De dispensatione indirecta non est dubium.
- 2 Quoad leges, vota iuramenta, probabiliter est directa dispensatione posse praelatum secum dispensare.
- 3 Extenditur doctrina ad praelatos, religiosos, &c.
- 4 In censuris non potest secum dispensare.
- 5 Probabile est posse in irregularitate, inhabilitate, & depositione ipso iure contractis.

De dispensatione indirecta nemini potest esse dubium, secum posse superiorem dispensare. Quando enim praelatus in lege ieiunii, vel fasti concedit dispensationem pro tota civitate, vel Conventu; necessario in illa dispensatione includitur, sicuti includitur, cum distribuit indulgentias pro tota communitate, quia ipse est pater precipua illius; debet ergo in illa dispensatione includi. Sic Sorus 4. dist. 2. 2. qu. 1. 1. art. 4. in fine corporis. Ludovicus Lopez 2. part. instr. cap. 5. c. 1. Suarez tom. 3. disp. 82. sect. 2. circa finem. Et loquens de indulgentiis 4. tom. disp. 5. sect. 1. n. 20. Sanchez lib. 6. cap. 12. n. 8. Item nemini esse potest dubium posse alteri vices suas committere, qui dispensationem ei concedat: tum quia in cap. fin. de pœnit. & remissionem datur facultas praelatis excomunicatis eligendi Confessorem, qui eos absolvat, ne cogantur superiorem absentem adire, sed hæc ratio est eadem in dispensatione. Ergo Tum quia congregatio Concilii decrevit facultatem datam Episcopis (sess. 24. c. 6. de reform. abolendi, & dispensandi sibi subditos, posse cum ipsis Episcopis à Confessario ab illis electo exerceri. Tum denique, quia praelati non debent esse deterioris conditionis, quam subditi, qui pœnitentiam habent, quo eum possunt absolvi, & dispensari; ipsi vero debent absentem superiorem querere, sic docet innumeratos referens Sanchez lib. 8. disp. 3. num. 3. & in Decalog. lib. 2. cap. 11. numer. 11. Suarez tom. 3. de censuris, disp. 41. sect. 2. à num. 9. Garcia de benef. part. 11. cap. 10. numer. 139. Augustino Barbola ad c. Concilij sess. 24. cap. 6. Basil. de Leon. lib. 8. cap. 4. num. 9.

2 Solum est dubium de directa dispensatione, an scilicet quilibet praelatus possit secum dispensare in legibus, votis, iuramentis, irregularitatibus, & aliis pœnis, in quibus possunt cum subditis?

Respondet, quoad leges, vota, & iuramenta atinet, probabiliter credo superiorem secum dispensare posse, sicuti potest cum suis subditis; est communis ut sententia, ut multos referentes docet Couarr. cap. alma, 1. part. §. 1. n. 7. Sanchez lib. 8. disp. 3. num. 6. & lib. 4. in Decalog. cap. 37. num. 40. Salas disp. 20. sect. 3. diff. 1. 1. & sect. 11. Suarez ubi supra, de legib. lib. 3. cap. 11. à num. 8. Baius lib. 8. cap. 4. num. 9. Bonacina disp. 1. qu. 2. punct. 1. num. 9. & alij apud ipsos. Ratio est, quia neque ex iure naturali neque est positivo repugnat aliquem secum dispensare. Ergo non est negandum superiori. Non inquam ex iure naturali, quia si inde repugnaret, id esset, quia dispensatio requirit distinctionem personarum; eo quod sit actus iurisdictionis, & nemo videtur in se ipsum iurisdictionem posse exercere, & sibi ipsi subditi. Sed ex hoc capite nulla est repugnantia, quia iurisdictione, quæ requirit distinctionem personarum, est iurisdictione coactiva nemo enim à seipso cogi potest, Item iurisdictione contentiosa, quæ inter partes fieri debet. Item est iurisdictione in actu sententiæ, nemo enim se ipsum sententiarum, condemnare, vel absolvere in aliqua causa potest. At iurisdictione, quæ in dispensatione exercetur, neque est contentiosa, neque condemnatoria, aut absolutiva, sed omnino voluntaria. Ergo non repugnat, ut in se ipsum quis illam exercat. Explico hæc rationem. Hæc dispensatio esse potest in lege propria, vel in lege superiori. In lege propria non est propria dispensatio nemo enim sua lege proprie, & directe ligatur sed ligatur lege naturali dicente non esse excusandum ab observatione suæ legis, cum honestam aliquam causam excusationis non habeat: & posito, quod directe propria lege esset ligatus, facillimo negotio se ab illa solvere posset, nolens obligari, siquidem ex propria eius voluntate obligatio legis penderet. Si vero dispensatio faciendâ sit in lege superiori, & ex illius commissione, quod obstat superiori committere suas vices inferiori, ut quovis sibi visum fuerit dispensare cum subditis, vel secum in obligatione legis id facere possit: sic ergo creditur esse commissum, ne superiores deterioris conditionis sint quam subditi, Et eodem modo dicendum est in voto, & iuramento. nomine enim Dei obligationem superiores remittunt quibus à Deo hæc potestas non solum quoad subditos, sed etiam quoad ipsos censetur concessa. Et iure autem positivo nullibi invenitur prohibitum generaliter, superiorem non posse secum dispensare in his que

potest cum subditis. Quocirca, si alicubi reperitur prohibitum, ne in se ipsum quis iurisdictionem voluntariam exercat, id est, in materia ambitiosa, & fraudibus subiecta, non tamen in dispensatione legis, voti, & iuramenti, ut no. ex cap. per nostras, de iure patronatus, ubi nullus se ingerere debet Ecclesiasticæ praelationis officio, & cap. fin. de institutionib. ubi dicitur cum qui beneficium conferre potest, non potest se ipsum instituire. Et licet ibi subdatur ratio, cum inter dantem & accipientem debeat esse distinctio personarum, non est illa ratio generaliter sumenda, sed in illa materia beneficiorum ob inconueniens maximum, quod esset, si praelatus beneficiorum distributor sibi ipsi conferret, ut rectè docuit Abbas suprad. cap. num. 5. & cap. ex litteris, n. 11. & 12. de probationib. & idem constat ex Clement. 2. de rebus Eccles. non alienand. ubi vno Ecclesiæ alteri facta de consensu Episcopi, & Capituli valet; secus si ipsi Capitulo vno fieret, eo quod in proprio facto, ut ait glossa, in materia ambitiosa nemo ius sibi dicere possit. In quo sensu explicanda est lex 2. ff. de author. consens. tutor, ubi regula iuris est, in rem tuam tutorem autorem fieri non possis; & alia plura, quæ traduntur à Gotofredo ibi §. 1. 9. ff. de pœnit. Neque obstat aduersus hæc doctrinam in c. magna, de voto ubi laudatur Episcopus Trecentis, eo quod noluit se voti obligatione exemptum iudicare abique concilio Sedis Apostolicæ, cum videtur id posse eo quod causa voti cessaret, ut glossa ait, verbo consilio. Quia nemo iuramentum, vel votum suum debet interpretari Non inquam obstat, quia ibi laudatur, non quia fecit opus necessarium, sed quia fecit opus supererogationis & maxime decens.

3 Supradicta doctrina extendenda est ad praelatos religiosos generales, provinciales, priores, rectores, & vicerectores, & qui illorum vices in absentia gerunt; quia hi omnes iurisdictionem habent quasi Episcopalem, sic Sanchez relatis pluribus disp. 3. n. 9. Suarez de legib. cap. num. 11. Basil. num. 12. Salas sect. 12. n. 105. & est expressa sententia D. Thom. 2. 2. q. 185. art. 8. Et generaliter idem dicendum est de quolibet habente potestatem dispensandi cum aliqua communitate, cuius ipse pars fuerit, censetur & secum posse in eisdem dispensare, ne deterioris conditionis fiat.

4 Dixi praelatum dispensare posse secum in lege superioris, & in votis, aut iuramentis, à se factis, quæ potest cum sibi subditis nisi expresse prohibeatur. De censuris autem aliter dicendum existimo: si enim censura aliqua ligatus sit v. g. ex communicatione, suspensione, aut interdicto, non potest nisi medio sacerdote à se electo absolvi, quia hæc tolli non possunt nisi absolute, & absolutio est quædam sententia, quam in seipsum quis exercere non potest. De irregularitate, depositione, & qualibet alia inhabilitate maior est dubitatio, an possit secum dispensationem facere; Et quidem si per sententiam contraxerit, certum est non posse illam à se immediatè & directe, nec medio aliquo à se electo tollere quia illam tollere non potest nisi ex commissione imponentis, quam non est praelatum concedere, alias frustranea esset eius coactio. Et in hoc sensu verissimum est eius esse solvere; cuius est ligare, cap. cum inferior, de maior. & obediens. & ita notavit Basil. de Leon. lib. 8. cap. 6. n. 6. & cap. 7. n. 17. & fati colligere ex cap. ar. si clerici, t. de iudic. cap. 2. de bigamis.

5 At si pœna, & inhabilitas non per sententiam, sed ipso iure incuratur, credo posse praelatum secum dispensare, sicut potest cum sibi subditis; quia licet per iurisdictionem communi ligatus fuerit, solui tamen potest, ex iurisdictione voluntaria, & directiva. Item non tam se ipsum soluit, quam soluit superior, qui pœnam imposuit; ipse enim potuit praelato committere vices suas, ut dispense in omnibus pœnis, & irregularitatibus tam secum, quam cum sibi subditis, ex qua commissione ipse secum dispensat. Et ita in hoc casu videntur sentire omnes Doctores in princip. huius §. relati. Si quidem absolute controuertunt, an praelati secum possint dispensare in omnibus in quibus possunt cum subditis, & specialiter nominat irregularitates, ut videre est in Sanch. disp. 3. c. 1. n. 2. Quare solum in casu, quo lex tantum esset praelatis lata, & pœna tantum ipsi imposita, censetur restringendam esse potestatem ut relatis aliis docet Sanch. disp. 3. n. 3.

§. II.

An vagi, & forenses possint dispensari à superiore illius loci, in quo de presenti resident.

- 1 De vagis nullibi habentibus domicilium est certum, de forensibus dubium.
- 2 Prima sententia docet dispensari posse, etsi brevissimo spacio commorentur.
- 3 Secunda expostulat, ut illuc consuanti animo ibi habitandi.
- 4 Tertia requirit domicilium.
- 5 Qualibet ex his sententiis est probabilis. Placet prima sententia in dispensatione legis municipalis, & communis.

6 Pro dispensatione voti iuramenti, aut alterius singularis impedimenti, non acquiritur sufficiens subiectio ex habitatione transeunte.

7 Imo neque ex habitatione diuturna, si domiciliaris non sit.

DE vagis nullibi habitentibus domicilium certum est dispensari posse ab eo loci superiore, ubi resident, sicuti & administrari reliqua omnia sacramenta, ratione enim habitationis subduntur, ut bene dicit Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 25. n. 5. & lib. 2. cap. 11. n. 8. & lib. 4. sum. cap. 57. n. 31. Lessius lib. 2. cap. 40. dub. 18. n. 12. De forensibus autem res dubia est.

2. In qua re est prima sententia, peregrinos, & forenses, etiam si breui tempore commorentur, posse à diocesano illius loci dispensari in legibus, votis, & iuramentis, sicuti possunt reliqui alij subditi sic Basil. lib. 8. cap. 5. num. 7. Mouetur quia peregrini ratione habitationis subduntur legibus illius oppidi qua transeunt. Ergo non deficit illius subiectio necessaria ad dispensationem obtinendam. Quod si congregatio Concilij, prout refert Fatina, sess. 24. Trident. cap. 6. declarauit forenses, & peregrinos posse absoluti ab ordinario loci, quia transeunt, non tamen dispensari, non est, quia deficit iurisdic-tio, & potestas ad concedendam dispensationem, sed quia regulariter deficit causa requisita. Unde, si causa adesset, credit dispensari posse.

3. Secunda sententia requirit ut peregrini, & forenses possint dispensari in legibus, votis iuramentis, & irregularitatibus, ut illi constent animo ibi habitandi tempore diuturno, qui animus colligitur satis, si illi constent expediendi alicuius negotij causa, quod breui expediti non potest. Quia ratio dicitur scholasticis Academicæ ab Episcopo illius loci posse dispensari, sicut possunt reliqui, sic docent pluribus relatis Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 23. num. 12. & 13. Henriquez lib. 6. de penitens. cap. 14. num. 8. Lessius lib. 2. cap. 40. dub. 18. num. 12. Suarez lib. 2. de diu. iust. cap. 14. à num. 6. & seq. contrarius his, quæ docet lib. 6. de voto, 11. num. 11. Man. 1. sum. noua edit. cap. 55. num. 5. Ratio præcipua est, quia ratione habitationis diuturni præcipue si conducta sit domus, contahit qui quasi domicilium, & fortius forum, ita vt possit ibi de alibi gestis conueniri, ut probat Abbas cap. quod clericis, num. 5. de foro competenti. Innocentius alius relatis cap. ex parte. n. 1. eod. tit. & constat ex l. heres abiens. §. proinde. in fine. ff. de iudic. & l. 2. C. ubi de crimine agi oportet. & ibi glossa. verbo degit. & l. quisquis. C. si certum petatur. & ibi glossa. verb. versatus. Ergo etiam in rebus spiritualibus, quales sunt dispensationes, acquiritur quasi domicilium ex hac diuturna habitatione.

4. Tertia sententia affirmat ad dispensationem obtinendam in legibus, votis, iuramentis, & penis contractibus necessario requiri domicilium, neque alio modo subditi potestati dispensandi peregrinum, & forenses, sic docent Abbas, Syluest. Tabiana, Angel. & alij relati à Sanchez lib. 3. disp. 23. n. 11. Suarez lib. 6. de voto, cap. 11. num. 11. Barbosa 2. parti. de potestate. Episc. lib. allegat. 36. num. 18. Faucit huic sententia plures declarationes Cardinalium, asserentes hunc forenses non esse subditi illius diocesis, quoad dispensationem obtinendam, bene tamen quoad abolutionem à peccatis, & censuris, quas declarationes refert Garcia de benef. 11. parti. cap. 10. num. 139. Ratio est, quia vt que acquirit domicilium, non censetur verè subditi illius, quia non censetur esse illius parochianus; vt enim esset parochianus illius deberet habitare animo ibi perpetuo manendi, sicuti habitat, ubi habet domicilium: hic enim animus ad acquirendum domicilium requiritur ex l. ubi interest. 25. ff. de captiuis. & postlim. reuers. ibi neque enim satis est, corpore domum quem rediisse, si mente alienus est, & tradit innumeros referens Sanchez supra. num. 1.

5. Quilibet ex his sententiis est satis probabilis: ac vt veritas cognoscatur, aliter de dispensatione in lege municipalis, & communi, aliter in dispensatione voti, iuramenti, & cuiuslibet alterius specialis, impedimenti dicendum existimo. Et quidem de dispensatione legis municipalis, & communis affirmo cum prima sententia, dispensari posse forenses à superiore illius loci, sicuti quemlibet alium ciuem quia ad superiorem illius loci pertinet vt omnes ibi commorantes legis obseruationem impediunt, vel excusant. Ergo etiam perpendere causas, quæ petunt dispensationem concedere, ergo dispensare. Confirmo. Forenses diximus obligari legibus loci illius, qua transit, ne deformitatem causet. Ergo superior loci illius iurisdictionem habet cogendi illum ad talem obseruationem, Ergo iurisdictionem, vt possit ex causa obligationem, relaxare Alias forensis deterioris conditionis esset quolibet incola si quidem esset obligatus legibus, sicut sunt incolæ, & non haberet recursum ad obtinendam dispensationem illarum.

6. De dispensatione autem voti, iuramenti, aut alterius singularis impedimenti, nullo modo credo ex habitatione transeunte acquiri subiectioem sufficientem, vt possit à superiore illius loci dispensari, quia hæc iurisdictionem multum pendet ex consuetudine. At hæc consuetudo sufficienter declaratur à congregatione Cardinalium admittente abolutionem pro-

pter eius necessitatem negante tamen dispensationem, quia ita necessaria non est. Ergo non debet admitti. Item ex transeunte habitatione non contahitur parochia, vt possit parochus illius parochiæ monitione forensis assistere. Quod non leuiter colligitur ex cap. us quis de sepul. in 6. ubi is, qui habet domicilium in ciuitate, vel castro, quandoque ad villam ruralem se transferit recreationis gratia, vel vt ruralia exerceat, si non electa sepultura decedat, non in Ecclesia dictæ villæ, sed in sua parochiali sepeliri debet. Ecce qua ratione non reputatur parochia ea, in qua breui, & transeunte quis commoratur: & docet multos referens Menochius vers. 4. consil. 398. Nauarr. consil. 6. lib. 4. consil. 111. de clandest. desponsat. Denique ordinarius illius loci, etiam possit forensibus, & peregrinis breui tempore commorantibus sacramentum Eucharistiæ, & Penitentia ministare id habet ex concessione proprii ordinarij propter horum sacramentorum necessitatem; secus verò de sacramentis voluntariis dicendum est. Quapropter Bassius qui affirmabat eam his dispensari posse ordinarium loci, ubi commoratur, subdit id fieri debere urgente causa, vt si contrahendum esset matrimonium ad restitutionem alicuius damni illi fecimur, vel ad legitimacionem filiorum parente existente in mortis periculo, in quibus casibus concederet eos dispensari posse non ex iurisdictione, quam per se habent ordinarij loci circa forenses ad hoc voluntaria, sed ex præsumpta voluntate suorum ordinariorum.

7. Ex habitatione autem diuturna, si domiciliaris non sit probabilis credo non sufficere, vt loci illius ordinarius dispensationem concedat. Mouetur præcipue ex declarationibus Cardinalium relatis à Garcia, & Fatina supra quæ de hoc casu expresse loquuntur inquit enim congregatio: Aboluit ordinarius potest ex decreto Trident. in sacramento penitentia forenses, qui gerit officium Pætoris, Medici vel Officialis qui habet domum, commoratur in ciuitate, vel diocesi, & in eis Ecclesiastica sacramenta percipit, non tamen poterit cum eisdem dispensare. Item est alia declaratio, quæ non est subditus Episcopi: puta Medicus, Pætor, & similes ceteri qui tantum habitant in ciuitate, hoc decreto comprehenduntur etiam si commiserint crimina in aliis ciuitatibus. Habita tamen hæc distinctio, quod scilicet possint absoluti in sacramento Penitentia à suis criminibus, non tamen dispensari, Et ita S. D. N. Gregorius, XIII. audita relatione Congregationis declarauit: Neque obstat dicere non posse dispensare, deficientem causa; secus illa intercedente. Nam vel est causa sufficientis, vt concedatur dispensatio ab habente potestatem, vel non si non, nullus poterit dispensare, si adest causa, & est ordinarius sicut est ordinarius ille, ubi hic forensis habet domicilium, cur non poterit dispensari? Quod si dicatur ultra causam requisitam ad dispensationem adesse causam specialem, vt ordinarius illius loci dispenset tunc præsumpta voluntate proprii ordinarij censere dispensationem esse concedendam non ex propria iurisdictione vt dixit Suarez lib. 6. de voto, cap. 11. sine & Barbosa supra n. 18. Neque obstat extus in cap. cum nullus, de tempor. ordinat. in 6. ubi dicitur, nullus clericum alienæ parochiæ debeat præter superioris licentiam ordinare. Superior in hoc casu intelligitur, in cuius diocesi promouendus domicilium obtinet. Cum ergo singulariter de sacramento ordinis dicat in hoc casu superiorem debere esse, in cuius diocesi promouendus domicilium habet tacite censetur ad reliqua sacramenta recipienda, & dispensatione obtinenda superiorem habitationis saltem diuturnæ sufficere non inquam, obstat, quia per illa verba in hoc casu voluit pontifex distinguere sacramentum ordinis, præcipue Penitentia, & Eucharistiæ, circa quorum administrationem ex habitatione etiam transeunte acquiritur iurisdictione. Adde nihil, ubi Pontifex de aliorum sacramentorum administratione intendit disponere, sed solum quid in administratione ordinis seruandum sit, decidit alia relinquendo dispositioni iuris

§. III.

Quid dicendum de subditis suffraganeis, an possint à Metropolitanano dispensari.

- 1 Resoluit non posse.
- 2 Emmerantur casus, in quibus potest.

Dicendum est non posse, quia Metropolitanus non habet in suffraganeos potestatem, nisi in aliquibus casibus à iure concessis, vt dicitur in cap. pastoralis de officio ordinarij, ubi cum tamen exceptis quibusdam articulis nullam habeat potestatem. cap. 1. in princ. de foro competenti. lib. 6. c. de eo, de officio ordinarij. & c. nostra, de penitentijs. & remiss. ubi conceditur tanquam quid speciale posse in suffraganeis Ecclesiis indulgentias concedere. Signum ergo efficax est alia non posse, & ita tradunt ex communi sententia Syluest. verbo votum 407. 3. Sayrus lib. 6. cap. 11. n. 79. Suarez lib. 6. c. 10. n. 8. Barbosa 2. parti. de potestate. Episc. lib. alleg. 36. sine num. 20. Bail. lib. 8. cap. 5. num. 9. Thom. Sanchez alios referens lib. 4. sum. cap. 38. num. 11.

dicendum est de licentia sui Prælati posse Episcopum illos absolueri, & dispensare, sic alios referens Aula de censuris, 2. part. cap. 7. disp. 1. dub. 6. Henricus 2. lib. 14. de irregular. cap. 20. num. ult. & lib. 6. de poenitent. cap. 16. n. 8. & lib. 10. de sacrament. ordm. cap. 20. n. 2. Suarez de poenit. disp. 30. sect. 2. n. 3. qui dicit ita esse in praxi receptum, & tom. 5. de censuris, disp. 41. sect. 2. n. 12. plures referens Sanchez lib. 4. summ. cap. 39. num. 32. Molin. disp. 61. citata, num. 4. Basilus de Leon num. 16.

8 Aduerto tamen, etsi de iure communi non possent religiosi ex saorum Prælatorum licentia Episcopum adire pro dispensatione obtinenda: at ex priuilegiis à Sede Apostolica concessis rectè possunt. Est enim omnibus ferè religionibus hoc priuilegium concessum, vt testatur Corduba in compendio priuilegiorum mendicant. in suis addit. verbo absolutio ordinaria quoad fratres, §. 1. & ex illo tradit Sanchez n. 32. Basil. n. 18.

9 Aduerto secundo cum Basil. de Leon illo cap. 5. n. 21. religiosus, & secularis subiectos prioribus ordinum militarium, quibus non competit potestas absolueri, & dispensandi subditos in casibus commissis à Trident. Episcopis; posse de licentia suorum Prælatorum ad Episcopum recurrere, pro dispensatione, vel absoluteione obtinenda, quia non debent deterioris conditionis esse aliis secularibus. Episcopus autem (inquit Basil.) erit ille, in cuius diocesi commoratur, aut si nullius diocesis sit, Metropolitanus, tamquam ad ordinarium Metropolitanus, vel nuntius, qui si potestatem habeat Legati à latere, potest etiam & religiosos quoslibet absolueri, quia est legitimus exemptorum superior, vt bene dicit Sanchez lib. 4. summ. c. 39. num. 25. Imò existimat posse hos subditos remitti ad vicarium Episcopum, etiam si illius diocesis non sit. Tum quia ista subiectio fit tantummodo ex voluntate Prælati, quoad hunc effectum. Tum etiam, quia nisi fuisset priuilegium exemptionis, ad illum iure communi illi exempti pertinerent.

PUNCTVM VIII.

De Causa requisita ad dispensationem.

Dispensatio esse potest in legibus propriis, & obligationibus inde consequentibus, vel in legibus superioris. Item causa requiritur potest, vt licitè dispensatio concedatur, & vt validè concedatur.

§. I.

Quæ causa requiratur pro dispensatione propriæ legis.

- 1 Vt valida dispensatio in propriis legibus sit, nulla causa requiritur.
- 2 Sine causa concedens dispensationem peccat.
- 3 Proponitur obiectio, & soluitur.
- 4 Aliquibus placet hoc peccatum mortale esse.
- 5 Probabilis est esse tantum veniale.
- 6 Quid dicendum de Principe sine causa dispensante.
- 7 Vrens ne dispensatione sine causa data, an peccet? Placet aliquibus venialiter ad minus peccare.
- 8 Probabilis credo nullum committere peccatum.

1 Prima regula sit, nullam causam requiri, vt valde legislator in propria lege dispenset: sic tenet innumeros referens Salas disp. 20. sect. 4. num. 37. Sanchez lib. 8. disp. 17. n. 24. Suarez lib. 6. de legibus, cap. 19. num. 6. Basilus lib. 8. cap. 14. n. 7. Couarr. 2. p. de matr. cap. 6. §. 9. num. 8. Ratio est, quia voluntate Principis lex constituitur, & ex illa integrè pendet eius obligatio. Ergo si Princeps velit exempti erunt ab obligatione, alius obligatis manentibus, exempti erunt ab obligatione, quod non solum verum est in supremo legislatore, sed etiam in quolibet alio inferiore respectu propriam legum. Nam ratio facta æquè de omnibus probat, & ita docet Sanchez illa disp. 17. num. 27. Salas sect. 4. num. 42. Basilus n. 7. Quocirca Episcopi, & Archiepiscopi dispensatio in legibus suis, vel Synodi diocetane concessa sine causa valet, etiam si leges iuramento firmatæ sint; quia esto peritiam committat: at dispensatio, vt pote in re propria, & in propria voluntate tenet. Adde se cum posse iuramento dispensare. Deinde est valida dispensatio propriam legum, esto confirmatæ sint à Pontifice, dammodo confirmatio solum sit approbatiua, non authoritativa, qua illas leges sibi Pontifex proprias facit, vt notat Salas, & Basilus supra.

2 Secunda regula sit. Legislator dispensationem sine iusta causa concedens peccatum committit, sic D. Thomas communiter receptus 1. 2. quæst. 97. art. 5. Vasquez disp. 178. cap. 3. & Sanchez lib. 8. de matrim. disp. 18. n. 3. Salas disp. 20. sect. 5. n. 70. Suarez lib. 6. de legibus, cap. 18. n. 4. & alij innumeri ab eisdem relati: neque contrarium, vt probabile defendi potest.

Et probatur ex l. 4. in princ. ff. de damno insect. ibi prætorum posse definitum terminum ex causa dare. Et ex l. relegati, in fine, ff. de poenit. ibi, Nemo potest commentum, remanentem dare exuli, nisi Imperator ex aliqua causa. Idem colligitur ex text. in cap. quod pro remedio. Et in cap. necessarii, 1. quæst. 7. & præcipue ex T. id. sess. 23. cap. 2. de reformat. Et sess. 24. cap. 5. loquens de matrimonij impedimentis, vel nulla, inquit, dispensatio detur, vel raro, idque ex causa, & sess. 25. c. 14. petitur causa ad dispensandum, & cap. 18. dicitur, quod si vigens, iustaque ratio, maiorque quandoque expostulauerit, cum aliquibus dispensandum esse, id causa cognita, & summa cum maturitate à quibuscumque ad quos dispensatio pertinebit, præstandum est. Et ratio est manifesta, quia si Princeps sine causa ab obligatione legis communis te eximit, inæqualitatem facit, & aliquo modo vitium acceptationis personarum committit, & occasione alij præbet querelas efformandi, cum videant se esse sub onere legis, à qua tu sine speciali causa exemptus es: quæ omnia sunt contra rationem. Ergo non potest Princeps, qui debet esse fidelis, & prudens obligationum dispensator, hanc facere inæqualitatem.

3 Neque obstat, si de cas obligationem pendere ex voluntate legislatoris, qui sicut potuit pro libro illam imponere, ita potest eam abrogare, vel dispensare. Quia nunquam potuit absque causa boni communis legem imponere, neque absque illa (vt multi docent) abrogare, neque cum aliquo dispensare, si causa, quæ legem mediare cedat in bonum commune, non intercedat: quia iure naturæ obligatur bono communi prospiciere, cui non satis consulere, si pro libro ab obligatione legis aliquos eximere possit. Item neque obstat Deum posse pro sola sua voluntate à legum obligatione aliquem eximere, vt dicimus etiam legislatorum humanum id ipsum posse, quia voluntas diuina est summa regula bonitatis, quæ tamen non est humana. Item legislator humanus tenetur tam in legis impositione, quam in illius dispensatione bono communi prospiciere, quia est dispensator bonorum communium, cui tamen bono Deus non tenetur attendere, sufficit, si bono speciali alicuius prospiciat, quia est dominus omnium. Neque obstat etiam posse Principem tributa sibi debita debitorum remittere absque vlla alia causa, præter eius voluntatem, & vt illi beneficiat, vt inde inferas posse à legis obligatione debitorum remittere, quia in remissione tributi debiti habet se Princeps vt priuata personam at in exemptione à legem non personam priuam, sed communem induit. Tandem non obstat plures dispensationes in gradibus prohibitis à Pontifice expostulati, nulla tamen causa assignata, quia licet non assignetur causa, non tamen sine causa conceduntur; pro causa enim concessionis succedit copiosior elemosyna à dispensatio donata in sumptus publicos, sicuti pro causa concedendi priuilegium Bullæ succedit elemosyna à quolibet Bullam sumente tributa.

4 Sed inquires, quod peccatum sit dispensationem sine causa concedere? Plures affirmant ex genere suo esse mortale, sic Couarr. 4. decret. 2. part. cap. 6. §. 9. n. 7. Manuel Rodriguez 1. part. summ. cap. 19. fine, in 2. edit. Suarez lib. 6. de legibus, cap. 18. n. 17. & alij plures, quos referet Sanchez lib. 8. disp. 18. n. 6. Mouenter præcipue ex Trident. sess. 25. cap. 5. de reformat. vbi grauitè prohibet dispensationem sine causa datam: & ratio assignatur in dict. sess. 25. c. 18. cum dicit, dispensare sine causa nihil aliud esse, quam vnicuique ad leges transgredientis aditum aperire. Negari enim non potest inde sumi occasionem minoris obsequii.

5 Ceterum verius credo solum esse peccatum veniale ex genere suo, si secludamus scandalum, & damnum notabile aliorum, sic docet Sanchez plures referens, n. 7. Salas disp. 20. sect. 5. n. 55. Valent. 1. 2. disp. 7. quæst. 5. punct. 9. ad finem. Nauarr. prelat. 9. n. 11. & cap. 11. n. 57. Basilus de Leon lib. 8. cap. 14. n. 4. Ratio est, quia non videtur grauis deformitas partem totam non se conformare. Ergo secluso scandalo, & damno aliorum non est graue peccatum sine causa dispensationem concedere. Quocirca si ex concessa dispensatione sine causa, sumerent dispensati occasionem grauem contemneri legem; tunc cerè teneretur Princeps sub mortali dispensationem talem negare. Et idem est, si graue damnum Ecclesiæ, vel subditis ex tali dispensatione proueniret, & sine dubio proueniret, si cum Sacerdote absque vlla causa dispensaretur in celibatu, vel in recitatione continua horarum, vel in pluralitate beneficiorum. Et ex his soluitur fundamentum contrarium. Ideo enim Concilium prohibet grauitè dispensationem sine causa, quia ex illa oriuntur supradicta inconuenientia. Quare in casu, in quo illa sequuntur, erit mortale. Adde inferius præcipi grauitè posse, ne dispensationem sine causa concedant, quia hi mortaliter peccant, vt dicemus, eo quod nulla sit dispensatio.

6 Ex his inferitur Principem se cum sine causa dispensationem in legibus, quas ipse debet ex honestate obseruare, peccare mortaliter, vel venialiter, iuxta diuersas sententias nuper relatas, quia iure naturæ tenetur non discordare à subditis sine causa. Quod si dicas, posita se cum dispensatione, iam discedit cum causa, obstat, quia hanc dispensationem concedere sibi non potest, & concessam tenetur reuocare. Secundo inferitur subditum